

Verslag veldwerkplaats ‘Opkrikken weidevogelgebieden’

Tijnje, donderdag 16 juni 2011

Inleiders:

Ernst Oosterveld (Altenburg & Wymenga)

Alexander Rozema (Staatsbosbeheer)

Bennie Henstra (Staatsbosbeheer)

Het gaat al langere tijd niet erg goed met de weidevogels. Ondanks veel beheer loopt het aantal soorten en het voorkomen daarvan nog steeds terug. De achteruitgang in reservaten is over het algemeen wel wat minder dan in boerenland maar zonder aanvullende acties zal het er ook in de reservaten binnen afzienbare tijd slecht voorstaan met de weidevogels. Opkrikplannen moeten daarin verandering brengen.

Opkrikplannen

Bureau Altenburg en Wymenga heeft omwille van de verslechterende weidevogelstand een aanpak ontworpen om een terrein helemaal door te lichten en die punten aan te wijzen waar verbetering mogelijk is. Een dergelijke planmatige aanpak is sinds 2004 op ca. 80 locaties in Fryslân en elders gevolgd en lijkt nu een enigszins positief resultaat op geleverd te hebben.

De beheerder doorloopt een vragenlijst waarin vragen aan de orde komen als hoe het staat met de populatieontwikkeling, de openheid en rust, de bodem, predatie, mozaïekbeheer, vegetatie, waterbeheer en de samenwerking met andere partijen in de regio. Per onderwerp heeft Altenburg en Wymenga normen en vuistregels afgeleid. Door deze toetslijst te doorlopen valt snel te zien waar winst te behalen is voor de weidevogels. Het resultaat is een A-4-tje met knelpunten en oplossingsrichtingen per terrein, in deze systematiek omgedoopt tot ‘opkrikplan’. Van de 64 op deze manier in Fryslân onderzochte weidevogelreservaten bleek er 68% te kampen met een achteruitgang in een of meerdere weidevogelsoortengroepen.

Goed kijken naar de oorzaak van achteruitgang

Uit de checklist bleek dat de belangrijkste oorzaken van de achteruitgang een verruiging van het terrein en een verschraling van de bodem waren. Ook een verminderde openheid rondom de gebieden en predatie blijken een slechte uitwerking te hebben op de weidevogelstand. Door een dergelijke analyse uit te voeren is het goed mogelijk om herstelbeheer op maat te gaan voeren. Zo bleek in het gebied van de veldwerkplaats vooral van belang om de bemesting weer op peil te brengen, de openheid te herstellen en de verruiging (met vooral pitrus) terug te dringen. Pitrus is geen geschikt habitat voor veel weidevogels (behalve wulp), een gebrek aan mest is vaak, samen met een hoge zuurgraad en beschadiging van de bodem, een oorzaak van te weinig regenwormen in de grond. In combinatie met een hoog waterpeil ontstaat na terugdringen van de pitrus en herstellen van de bemestingstoestand de gewenste bloem- en structuurrijke vegetatie die onder andere belangrijk is voor jonge weidevogels.

Beheer afstemmen op weidevogels

In veel van de onderzochte reservaten heeft de methode geleid tot meer afstemming tussen beheerders onderling ('bij elkaar in de keuken kijken') en andere gebiedspartijen. Het beheer van weidevogelgebieden wordt beter bespreekbaar en concreter aan de hand van de checklist. Ook met de pachters in de reservaten is het contact over het algemeen duidelijk verbeterd: zij zien nu meer het belang in van hun rol in het weidevogelbeheer. Ze zijn nu meer betrokken bij het weidevogelbeheer. Zo zijn er betere afspraken gemaakt over het maaibeheer (consequent maar flexibel) en het bemesten (meer ruige mest, minder drijfmest, en de hoeveelheid op de vegetatie afgestemd). Ook zijn er afspraken met pachters over een soort lokaal mozaïekbeheer. De beheerder probeert de afzonderlijke blokken niet te groot te maken zodat er voldoende afwisseling is in beheer en vegetatie voor de vogels. De blokken moeten ook weer niet te klein zijn want anders is het voor de pachters niet meer interessant om er te werken.

Samen met de pachters zoeken de terreineigenaren naar manieren om pitrus te bestrijden.

Natuurbeheerders weten het niet altijd te realiseren maar regelmatig maaïen, intensieve begrazing door pony's of schapen op een moment dat er weinig ander voedsel is, doet pitrus geen goed. Bekalking zorgt voor een hogere pH-waarde waarbij gras de pitrus beter kan beconcurreren. Pitrus gedijt vooral goed in natte omgeving die is ontstaan door verzurend regenwater. Het is daarom van belang om te zorgen dat de greppels vooral buiten het broedseizoen open zijn zodat er geen neerslagwater op het land blijft staan.

Niet te snel juichen!

Overigens gaat het met de weidevogels niet opeens veel beter. In sommige reservaten is er wel een duidelijke positieve trend zichtbaar, maar het verschilt per locatie, per jaar en per vogelsoort. In de opgekrikte reservaten in Fryslân nam de Grutto na 4 jaar in aantal toe, maar was het broedsucces uitgedrukt als Bruto Territoriaal Succes nog te laag. Dat betekent dat de populatie in de Friese reservaten zichzelf nog steeds niet kan handhaven. Ook hier is het dus van belang om niet te snel uit te gaan van algemeenheden maar goed per locatie via maatwerk alle onderdelen van inrichting en beheer te optimaliseren.

